

AJ
TOTO
ŠA
MOZE
STAT

POVIEDKY O TOM,
KAM SMERUJEME

PALO HLUBINA

Aj toto sa môže stať

Povedky o tom, kam smerujeme

Palo Hlubina

Aj toto sa môže stať
Poviedky o tom, kam smerujeme
Vydal: Samosa, s.r.o.
Rok prvého vydania: 2017
Rok vydania e-booku: 2020
Autor: Palo Hlubina
Editor: Kisha Breslaw
Jazyková korektúra: Lívia Brtáňová
ISBN: 978-80-971810-2-4

Žiadna časť tejto knihy nemôže byť kopírovaná, ani šírená v textovej, obrazovej, zvukovej alebo video podobe bez písomného súhlasu vydavateľa.

© Samosa, s.r.o., Editori.sk

*Svet sme nezdedili po predkoch.
Požičali sme si ho od detí.*

Obsah

Nekúpiš inteligentného robota? Lacno.	7
Ťahanie za nitky	22
Cesta domov	46
Po rozchode	59
Keď uvidíte, čo by ste vidieť nemali	77
Keď sa radikáli chopia vlády	99
Keď príroda ukáže, kto je tu pán	128
Veľký Chán sa vracia	152

Prečo vznikla táto kniha

Aj vás zaujíma, čo sa stane v budúcnosti? Ak držíte túto knihu, zrejme áno. Je to téma, ktorá spája generácie žijúce v rôznych obdobiach od počiatkov ľudstva.

Téma budúcnosti a jej predvídania ma začala seriózne zaujímať pred asi desiatimi rokmi, keď som si začal dávať otázky: Dá sa budúcnosť predvídať pozorovaním správania jednotlivých skupín ľudí? Je budúcnosť naozaj založená na náhodných udalostiach alebo na postrehnuteľnej kauzalite? Ako činy jednotlivca ovplyvnia názory a nálady v skupine?

K týmto otázkam som si pridal jednu z teórií ľudského správania, ktorá tvrdí, že ľudia si názor neformujú na základe informácií, ale na základe prežitých pocitov a zdedených vzorcov – a teda, že informácie si vyberajú pre utvrdenie názoru a nie pre jeho formovanie. Vysvetlenie udalostí v dnešnom svete začne dávať zmysel, ak si tento pohľad na človeka pripustíme.

Som presvedčený, že zmena v budúcnosti môže nastať len vtedy, ak precítíme, kam udalosti môžu viesť. Nejde o informácie, ide o prežitie a predstavenie si toho, čo môže nastať. V tomto prípade cez príbehy v tejto knihe. Vybral som niekoľko tém, ktoré vychádzajú z reality, a hrozí, že o pár dní alebo mesiacov spôsobia dramatický posun v ľudskom svete. Ak sa niečo nezmení.

Nekúpiš inteligentného robota? Lacno.

Roboty s umelou inteligenciou prišli do reálneho života rýchlejšie, než predpokladali tí, ktorí hovorili o ich rýchлом nástupe. Na začiatku boli dve firmy, ktoré v tichosti robili výskum, a jedného dňa ponúkli trhu hotové riešenia, cenovo prijateľné aj pre bežných ľudí. Chytili sa toho nielen ľudia, ale predovšetkým podnikatelia. Zrazu sa oplatilo kúpiť robota, ktorý vyzeral ako človek, takže mu nebolo potrebné prispôbovať pracovné prostredie. Vedel sa učiť, a to veľmi rýchlo. Dalo sa s ním priamo komunikovať, nebolo potrebné zamestnať žiadneho experta, ktorý by počítač v koži pripomínajúcej ľudskej prispôbil výrobným podmienkam. Robota stačilo kúpiť a zamestnať. Návratnosť investície lacnejších modelov nebola väčšia ako dva roky. Tak, ako roboty zjednodušili život vo výrobe, skomplikovali ho bežným ľuďom. Ľudí nahradili roboty nielen v práci, ale aj v posteli. Robotickí muži vyzerali ľudsky mužne, robotické ženy prítažlivo žensky. Nehádali sa, neodporovali, nekomplikovali život. Teda, pokiaľ si zákazník neželal, aby sa hádali, odporovali a komplikovali život. Vtedy sa umelá inteligencia vedela prispôbiť a komunikovať želaným spôsobom.

Samo znovu meškal na rodinnú večeru. Zablatené, upršané mesto komplikuje život mladíkovi na bicykli najviac, ako môže. Nedá sa ísť rýchlo, pretože sa šmýka, dážď šľahá do tváre, no kaluže na ceste napriek tomu rozrážate tak, že ľudia odskakujú a rukami, nohami aj ústami otvorene komunikujú, aký ste debil. Preto sa Samo nemohol ponáhľať a nadával, že nevyrazil z domu skôr. Vždy nadával, keď takto meškal. Ale odíď od tak krásnej tváre do daždivého počasia.

„Nehovor otcovi veľmi o robotoch. Už prepustili aj jeho. Zanevrel už aj na vreckovú kalkulačku,” šepala mu Andrea, keď otvárala dvere. Keď hovorila o ľuďoch, robotoch a prepúšťaní bola nesvoja. Nevedela, ako má k tejto téme pristúpiť, navyše, keď sa týkala rodiny. Bol to jej džob. Vyrátať, koľko ľudí prepustiť, aby sa oplátilo kúpiť robota a ušetriť.

„Tento,” ťukala každý deň prstom do monitora so zobrazeným životopisom človeka, ktorý sa z pohľadu nákladov na jednotlivca ukázal nerentabilný. Dvadsaťtisíc eur. Tolko bola priemerná cena elektronického občana, ako ho nazvali európski legislatívci. Jednoduchý model vyšiel ešte lacnejšie. Bolo síce vidieť, že oči sú malé kamery, vlasy parochňa a koža umelá. Ale pod montérkami a pracovnou prilbou to zaniklo. Mal dve ruky, dve nohy, vedel rozprávať a počúvať. Rýchlo sa učil, pracoval dvadsať hodín denne. Len štyri hodiny odpočíval, keď si musel dobíjať

baterky. Ale ak ste investovali do náhradnej batérie, jednoducho ste ju vymenili a roboty išli ďalej. Väčšina zamestnávateľov to však nerobila. Výmena baterky si vyžadovala ľudskú ruku, čo znamenalo pracovníka navyše. Teda, aspoň dvoch. Veď čo keď ten prvý ochorie, alebo si vyberie dovolenku? Zbytočne zložitý proces, štyri hodiny hore-dole, aj tak sa požiadavky trhu dramaticky menili, ťažko povedať, čo si kto kúpi za pol roka, takže robiť na sklad nebolo rozumné. Robot sa pri vybíjajúcej baterke sám pripojil k nabíjačke, dobil sa, odpojil a pracoval ďalej. Čúrať nepotreboval, jesť nepotreboval, výkonnosť pri práci mal takmer rovnakú.

To „takmer“ znamenalo, že občas mu normu kazili ľudia. Ak ste k linke postavili ľudí a výstupy ich práce boli vstupom pre roboty, vznikal problém. No nebolo možné naraz prepustiť všetkých ľudí, legislatíva to nedovoľovala, preto sa prepúšťalo postupne. Výsledok bol ten istý, ale politici mali plusové body, že aspoň to prepúšťanie trochu zdržujú, a teda, že „humánne riešia problém náhrady ľudskej sily“. Neriešili. Vôbec nevedeli, čo majú robiť.

„Dáme si štamperlík?“ otec už držal fľašu v ruke a nalieval každému, kto neprotestoval. Nikto neprotestoval. Otec zdvihol štamperlík na prípitok a predniesol: „Pripíjam na tých kokotov bez kokotov.“ Reč stiahla prítomným bruchá aj krky, ale alkohol sa do žalúdka prešmykol. Bola to nová životná skúsenosť.

Samo ani Andrea ešte otca nepočuli v ich prítomnosti hovoriť také vulgárne slová. Mama sklonila zrak. Len Mišo, Andrein manžel, rozťahol ústa do širokého úsmevu a tešil sa na to, čo príde. Pravdepodobne sa vôbec prvýkrát tešil na rodinnú večeru.

Polievka vtekala do tela pomaly, chlípaním, nikto sa neponáhľal, nikto nič nevravel. Postupne chlípali všetci, hoci polievka vôbec nebola taká horúca, aby sa nedala normálne zjesť.

Z pusteného televízora, osvedčenej kulisy rodinných stretnutí, zaznela zvučka televíznych správ. Všetkým stiahlo bruchá ešte viac, o chvíľu sa do vzduchu preniesú témy, ktoré mal spáliť štamperlík. Blížili sa. Moderátori sa predstavili. Všetci pozerali do polievky. Zaznela správa o zemetrasení v strednej Ázii. Správy si dávali načas. Potom o nehode vlaku v južnom Taliansku. Potom prišlo to číslo. Počet prepustených ľudí. Najskôr celé číslo, potom percentuálna hodnota a napokon prepočet na stotisíc obyvateľov. Otec si nalial, už nikoho neponúkal. Mama potichu začala zbierať taniere zo stola, Andrea jej pomáhala.

Hlas z televízie začal s podrobnosťami zemetrasenia. Počet ľudí, ktorí zahynuli, nikomu nič nehovoril. Stále viseli vo vzduchu čísla, ktoré odzneli ako avízo k tretej reportáži.

„Tak im treba. Aspoň bude o pár darmožráčov menej,“ tresol Mišo.

Slovo darmožráč mal rád, vyslovoval ho s nechutou, nevôľou a hnevom. Mišo nikde nepracoval. Nemusel. Andrea zarobila dosť pre oboch. Vlastne, nikto z rodiny presne nechápal, prečo je Andrea s človekom, ako je Mišo. Nevyslovená domnienka bola, že kvôli dobrému sexu. Nevedeli si predstaviť, čo iné vie ponúknuť úspešnej a sympatickej žene flákač tiahnuci k pravicovým radikálom.

Vlak v Taliansku. Zemiaky a rezeň. Uhorkový šalát. Štrngotanie vidličiek a nožov o dno taniera.

Čísla odzneli ešte raz. Miešali sa s vyjadreniami domácich politikov o tom, že za to môže nezodpovednosť predchádzajúcej vlády a namiesto riešenia skutočných problémov začali hon na čarodejnice. Keď sa premiéra redaktor opýtal, kde on vidí ten skutočný problém a ako ho navrhuje riešiť, politik ho označil za vyvolávača konfliktov a za asistencie ochranky nasadol do auta a odišiel.

Sused rozbil televízor. Ten zvuk sa nedal pomýliť. Podľa tresknutia, ktoré nasledovalo po tmenom náraze, sa dalo predpokladať, že po ňom hodil stoličku. Nad nimi zostalo ticho. Pri stole sa spustila debata.

„Nebojte sa ujo, všetko sa čoskoro zmení. Nezostane kameň na kameni. Ľudí už nikto nebude takto zdierať,” hlásal Mišo.

Aj to bola veta, ktorú často používal, asi ju niekde počul a páčila sa mu. Ešte pred pár mesiacmi by povedal: „Dobrych bielych ľudí už nebude nikto zdierať.” Ale situácia sa zmenila. Už neexistoval dobrý beloch a zlý Arab, už nebol dobrý Európan a zlý Afričan. Už si ochranu zaslúžili všetci ľudia. Nepriateľ bol nový. Umelý. Reálne ohrozoval ľudstvo. A pritom nič necítil. Nebol rovnocennou, živo narodenou bytosťou, nič necítil, takže naň bolo možné slobodne a s podporou verejnosti útočiť. Lepšia verzia filmových zombie.

Roboty však boli reálne, boli tu, brali ľuďom prácu aj miesto pre život. Agresivita viac nemusela boptnať ako subkultúra. Mala nepriateľa, mohla žiť, rozvíjať sa, rásť, bojovať o svoje potlačené miesto na svete.

Otec považoval Miša za blba. Odkedy ho stretol. Ale táto veta sa mu páčila. Možno na tom chalanovi predsa len niečo bude a Andrei nešiblo tak, ako si myslel. Dá mu ešte šancu.

„Ako chceš zničiť roboty, ktorých je každým dňom viac, učia sa a ľudia ich kupujú ako blázni?” spýtal sa Miša.

„Normálne im dáme po ich umelej hube. Väčšina modelov sú vraj louosti?”

„Čo?”

„Myslí low-costy, lacné modely,“ opravil ho Samo.
„To presne myslím!“ Mišo to povedal s hrdosťou, pretože zatahnuť do rozhovoru inak mlkveho brata svojej ženy sa mu nepodarilo hocikedy. Nielenže sa pripojil, ale ešte aj do debaty o robotoch, nebezpečných vrahoch ľudskej civilizácie. Bol hrdý na podporu Sama, aspoň tak si jeho zapojenie sa do diskusie vysvetlil.

„A čo keď sú lacní?“ otec sa o tému ničenia začínal naozaj zaujímať.

„Nevydržia veľa. Dáš im pár kopačiek do kolena, potom normálne rozbiješ železnou tyčou hlavu a už sa nedajú opraviť. Normálne ich vypneš. Vyradiš nafurt. Sú mŕtvi,“ Mišo sa začínal triasť od vzrušenia. Predstavivosť mal zrejme dobrú, pretože emócie ničenia dokázal prežívať naplno, akoby sa to práve dialo hneď tu, vedľa stola.

Andrea sa snažila zapojiť do debaty, aby svojho nabúdajúceho sa manžela usmernila, ale nevedela, ktorého bodu sa chytiť. Robot s rozmliaždenou hlavou. Má vlastne robot hlavu? Asi ani nie. Veď hlava patrí len živým. Je to len súčiastka, ktorá pripomína hlavu. Takže to možno ani nie je násilie. Ale je to majetok. Možno ho rozbiť ako pohár alebo auto. Rozbitie cudzieho auta je vandalizmus. Ale nie vražda. Takže vlastne to jej manžel ani necíti zle, je to vlastne len taký vandal, ktorý chce ochraňovať ľudí. Nemusí ho brzdiť, nech si hovorí. Niečo jej ale na tom celom prekážalo, no nechcela vedieť čo.

Tak nepovedala nič.

„Počuj, Samo,“ okúsil Mišo znovu pritiahnuť do rozhovoru švagra, „veď ty tie príšery programuješ. Možno by si vedel poradiť, ako ich najlepšie odjebať. Hm. Čo povieš?“

„Ja robím len softvér. Veď vieš, že z domu. Vôbec nie som s hardvérom v kontakte. V tej firme, kde ich robia, som v živote nebol. Jedna je v Číne, druhá v Amerike, načo by som tam chodil? Takže vôbec netuším, koľko úderov taký low-cost vydrží...“

Tým mala byť pre Sama téma vybavená, lenže chladnúci Mišo potreboval znovu nažhaviť.

„Ale vedel by si sa aspoň na to spýtať?“

„Nepoznám tých ľudí. Pozri si to na internete.“

„Veď aj pozriem! Mám informácie od rôznych týpkov, ktorí majú prehľad,“ žmurkol sprisahanecky.

Myslíš tie facebookové profily so zlou gramatikou, ktoré si vzájomne lajkujú svoje bludy?

To radšej Samo nahlas nepovedal. Do debaty s magorom sa púšťať nechcel. Debata o ničení robotov ho znervózňovala. Už sa tešil domov. K prítiažlivej partnerke, ktorú na rodinné stretnutia nevolal. Nepochopili by ju. Ani jeho.

Televízne správy ukázali demonštrácie na juhu Francúzska. Pravicoví radikáli spoločne s prisťahovalcami z oblasti severnej Afriky útočili na

jednu z európskych tovární vyrábajúcich komponenty do robotov. Pokožku, vlasy, nechty, ochlpenie. Útoky odrážali dobre vycvičené jednotky vojakov. Prekvapujúco, ešte stále ľudských. Bili sa organizovane, vycvičene, s chuťou a radi. Akoby naposledy, veď nevedeli, kedy vymenia aj ich. Podobné továrne v Ázii aj v Amerike strážili už výlučne robotickí vojaci.

Samo raz v tejto francúzskej továrni bol. Na centrálnej porade. A na exkurzii, kde spolupracovníkom zo softvérových oddelení predvádzali, ako sa vyrába hardvér. Vo firemnej kantíne sa dal do reči s jedným z vojakov, ktorí objekt strážili. Bol to dôstojník, bojoval väčšinu života v Afrike. Rozprával mu o džungli, pirátoch v Somálsku, islamských extrémistoch, zajatí, mučení. O tom, čo rozhoduje pri boji jedného proti presile.

Raz im na výcvik priniesli roboty. Top vojenské modely s umelou inteligenciou, vzájomnou organizáciou a možnosťou preskupovať sa počas boja do jednotiek podľa okolností. Roboty vzájomne komunikovali ako jeden organizmus.

Vraj, nech si Francúzi odskúšajú bojovať proti nim. Ten dôstojník sa postavil jeden proti jednému, len boj s holými rukami. Nemal šancu. Robot vnímal akýkoľvek mikropohyb, vedel zareagovať skôr, ako dôstojník dokončil úder, kop alebo pokus o chytenie. Skúsili si aj taktický boj.

Desať ľudských vojakov s ostrými nábojmi. Jednotka s počtom piatich robotov s tréningovým strelivom, pripomínajúcim paintballové náboje, len zásah bolel o trochu viac. V urbanizovanom prostredí zneškodnili roboty ľudskú jednotku v priebehu pár minút. Špeciálne cvičení vojaci robili, čo vedeli, ale guľky na roboty nefungovali, nože sa zošmykli po spevnenej koži a odeve. Roboty sa pohybovali ticho, organizovane, zásah strely vypočítali ešte pred výstrelom, podľa typu zbrane a jej sklone pri výstrele. Ak boli ohrozené oči alebo rizikové senzory potrebné na komunikáciu či analýzu prostredia, najbližší robot ochránil druhu nastavením tej časti, ktorej poškodenie nebránilo pokračovať v boji. Takých okolností však bolo len zopár, väčšine nebezpečných guľiek sa jednoducho robot vyhol ešte v tom momente, keď ľudský vojak stlačil spúšť. Jedine v lesnom prostredí boli situácie, keď si roboty nevedeli poradiť tak rýchlo. Priveľa podnetov, ktoré nedokázali vyhodnocovať. Pri taktickom boji v lese sa ľudskej jednotke francúzskych zabijakov podarilo jedného robota dokonca znefunkčniť a vydržali sa brániť desať minút. Napokon ale vždy prehrali.

„Len im dajte! Už dlho nevydržia,“ podporoval pokrikmi Mišo skupinu arabských prisťahovalcov, ktorí práve v zábere kamery agresívne útočili na obranné jednotky, „tento boj vyhráme. Tak je to správne.“ Samo si o víťazstve taký istý nebol.

„Viete inak, čo je najnechutnejšie? Že ľudia už s tými obludami normálne chrápu. Normálne si kupujú svojich frajerov namiesto ľudí, alebo si len tak dávajú s nimi trojky alebo grupáky. Niektorí vraj nechcú ani človeka, keď raz vyskúšajú tie robotické flandry,“ Mišo mal cit na témy, ktoré treba otvoriť. Samo bol rozhodnutý sa do tejto určite nezapojiť.

„To je naozaj nechutné. S tým by sa niečo malo robiť. Zakázať to, alebo trestať. Akí ľudia môžu byť schopní niečoho takého?“ mama sa zapojila. Samo spokojne položil ruky na stôl, ako keď kráľ urobí správne, strategické rozhodnutie a pohodlne sa usadí na svojom tróne. A naďalej odhodlane mlčal.

„Kto chce kávu?“ mama sa to pýtala na polceste do kuchyne. Všetky hlasy si stihli objednať predtým, než mama nepríjemnej téme robotického sexu utiekla úplne.

„Žiadny robot nebude robiť to, čo majú robiť ľudia,“ povedal rozhodne otec, „poctivá práca je poctivá práca. Ľudské ruky sú tu na to, aby rob...“. Z kuchyne zaznel zvuk elektrického mlynčeka na kávu a prehlušil všetko, čo bolo povedané.

„... aby robili ľudskú prácu. Poctivú prácu.“

Andrea sa nahnevala: „Otec, veď si na tú továreň stále nadával. Aspoň budeš teraz viac doma. Mama je na úrade, tam sa neprepúšťa, ja mám dobrý plat a aj Samo, pomôžeme vám. O pár rokov dostaneš dôchodok...“

„Ak o pár rokov bude z čoho vyplácať dôchodky,“ zastavil otec prával optimizmu, „môj dedo ma učil poctivej práci, po generácie to tak je.“

„Pradedo bol remeselný stolár vo svojej dielničke. Ty si obsluhoval stroje vo fabrike, ktorá nebola tvoja,“ Andrein pokus otca upokojiť ho našťval.

„Ty máš najmenej čo hovoriť! Kolkých si dnes prepustila? Dvoch? Desiatich? Kolkým robotom si dala prácu, aby ste si vy tam hore mohli nadeľiť viac? O kolko viac zarobíš po nástupe robotov? O tisícku? O desať tisíc?“

„Presne o dvadsaťtisíc ročne. Po započítaní odmien,“ Andrea kontrovala ostro. Suma otca umlčala. Buchol po stole a odišiel za mamou do kuchyne.

„Fíha! To som nevedel,“ uznanlivo kýval Mišo. Tolké peniaze, ktoré mu nosí domov. Mal už v živote zopár zamestnaní, ale vždy zarábala najviac sedem stoviek za mesiac a už aj to bolo čosi! Dvadsaťtisíc? A to povedala, že o tolko sa jej plat len zvýši! Kolko naozaj zarobí? Cítil sa zrazu oveľa silnejší.

„Roboty by nám mali slúžiť. Nie nás ohrozovať a pripravovať nás o robotu,“ žundral otec, keď pomáhal z kuchyne nosiť kávu.

Slúžiť. Slúžiť. To slovo sa Mišovi páčilo. Nieкто by mu slúžil. Tie podlé roboty, neludia, stroje, ktoré boli stvorené na to, aby slúžili, nie aby ľuďom brali prácu.

„Roboty sú otroci,“ uvedomil si. Otec mu prikývol a mama si spokojne srkla z kávy. „Majú robiť, čo sa im